

УДК 332.14:330.341.1

Миленький В.М.*кандидат економічних наук,
Черкаський державний технологічний університет***Лішко С.В.***кандидат історичних наук, доцент,
Черкаський державний технологічний університет***Пригодюк О.М.***асистент кафедри інформатики та інформаційної безпеки
Черкаського державного технологічного університету*

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВИДІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

SYSTEMATICS OF INNOVATIVE ACTIVITY AS PRECONDITION MODERNIZATION OF REGIONAL ECONOMY

АНОТАЦІЯ

У статті сформовано систему видів інноваційної діяльності, функціонуючих в рамках п'яти послідовних етапів починаючи від інтелектуального і підготовчого і закінчуючи реалізацією і розповсюдженням інновацій, виходячи із відповідної державної політики на національному та регіональному рівнях. Розглянуто теоретичні аспекти інноваційного менеджменту та еволюцію його функцій. Обґрунтовано теоретичні основи категорії «інноваційний менеджмент», досліджено еволюцію його функцій. Детально охарактеризовано види інноваційної діяльності.

Ключові слова: інновація, інноваційний менеджмент, систематизація, інноваційна діяльність, інноваційний процес, модернізація економіки.

АННОТАЦІЯ

В статье сформирована система видов инновационной деятельности, функционирующих в рамках пяти последовательных этапов начиная от интеллектуального и подготовительного и заканчивая реализацией и распространением инноваций, исходя из соответствующей государственной политики на национальном и региональном уровнях. Рассмотрены теоретические аспекты инновационного менеджмента и эволюции его функций. Обоснованы теоретические основы категории «инновационный менеджмент», исследована эволюция его функций. Подробно охарактеризованы виды инновационной деятельности.

Ключевые слова: инновация, инновационный менеджмент, систематизация, инновационная деятельность, инновационный процесс, модернизация экономики.

ANNOTATION

The article generated innovation system types, operating under five successive phases ranging from intellectual and preparatory and finishing the implementation and distribution of innovations, based on relevant public policy at national and regional levels. The theoretical aspects of innovation management and the evolution of its functions. Theoretical foundations of the category «Innovation Management», the evolution of its functions. Details characterized types of innovation.

Keywords: innovation, innovation management, ordering, innovation, process innovation, modernization of the economy.

Постановка проблеми. Як свідчить світова та українська практика, вмиле використання потенціалу підприємства, раціональна організація та управління ним мають вирішальну роль, особливо в кризових умовах. Нині більшість українських підприємств усвідомила, що необхідні інноваційні, принципово нові методи управління. Інновації необхідні в організацій-

ній, виробничій, фінансовій, науковій сферах, оскільки саме в комплексі вони приносять найефективніший результат. На сучасному етапі загострюється конкуренція і підвищуються вимоги споживачів, тому постійні нововведення можуть стати одним із факторів отримання конкурентних переваг [2, с. 156].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційна тематика нині знаходиться на етапі актуалізації та розвитку. У роботах Аніпіна В.М., Бугая І.Р., Вертакової Ю.В., Гаврилова К.Л., Галиченко О.Г., Гамидова Г.С., Глазьева С.Ю., Іванової І.І., Іноземцева В., Кузик Б.М., Пригожина А.І., Санто Б. розглядаються концептуальні питання сутності новацій, управління знаннями, прискорення науково-технічного прогресу і розвитку науки, інноваційної діяльності, особливостей і напрямків формування відповідної сфери та інноваційного менеджменту.

Мета статті полягає у дослідженні та систематизації видів та етапів інноваційної діяльності, які безпосередньо мають вагомий вплив на регіональні аспекти модернізації економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах ринкової економіки ефективний розвиток підприємств на тривалу перспективу можливий лише при врахуванні досягнень науково-технічного прогресу. Тому розвиток інноваційної сфери, через яку просуваються у виробництво інноваційні досягнення, є особливо актуальним, оскільки вимагає серйозної уваги та вивчення. Без гнучкого управління інноваціями, які є рушійною силою його розвитку, неможлива тривала стабільність ефективного виробництва.

У зв'язку з цим досить гострою є проблема своєчасного просування інноваційних можливостей, концентрації ресурсів, оперативного управління інноваційним процесом при мінімальному ризику від неправильного вибору інноваційного напрямку. Стратегія управління інноваціями має бути складовою загальної

стратегії управління розвитком підприємства, а саме питання вибору та оцінки інноваційних стратегій має бути центральним у проблемі три-валого розвитку підприємства [2, с. 158].

Більш конкретно суть інноваційного менеджменту розкривається в його функціях, до яких можна віднести:

- управління процесами створення нових знань;
- управління творчим потенціалом тих, хто створює нові знання;
- управління освоєнням нововведень;
- управління соціальними та психологічними аспектами нововведень.

Деякі автори вважають, що інноваційний менеджмент – це «наука про науку», поява якої ознаменувала перехід на якісно новий ступінь розвитку наукової сфери, її менеджери стали повноправними учасниками пошукових робіт, а саме: діагностування наукових колективів, які беруть участь у розробці конкретних проектів; створення матеріальної та інвестиційної баз для їх діяльності тощо. Але на сьогодні потрібен моніторинг сфери споживання, проведений з точки зору управління створенням нових знань. Необхідно також звернути увагу на формування спеціальної методології, яка дозволила б здійснювати пошук нових знань з меншими затратами при одночасному підвищенні ймовірності досягнення поставленої мети. Важлива роль у формуванні такої методології відводиться впливу тенденцій розвитку інноватики та її сучасних концепцій [1].

У процесі розвитку інноваційний менеджмент проходив різні стадії залежно від складу

учасників відповідної діяльності (науково-дослідних і дослідно-конструкторських організацій, виробничого сектора, маркетингової системи та споживачів) та їх комплексування між собою (табл. 1).

У першій половині ХХ ст., по суті, самі дослідники не тільки займалися науковою діяльністю, але й забезпечували просування та реалізацію новацій в реальну економіку. Потім виробництво усвідомлює необхідність інноваційної діяльності, у корпоративних структурах з'являються свої сектори, що займаються не тільки дослідженнями, але й проектуванням і впровадженням інновацій [3].

Виходячи з відповідної державної політики на національному та регіональних рівнях, повинна формуватися система видів інноваційної діяльності, що функціонують у рамках п'яти послідовних етапів, починаючи від інтелектуального та підготовчого до процесу виробництва і закінчуючи реалізацією і поширенням інновацій (рис. 1).

Творча діяльність, спрямована на створення новацій, що відрізняються неповторністю, оригінальністю та історико-громадською унікальністю, здійснюється на систематичній основі з метою збільшення суми наукових знань, а також пошуку нових областей їх застосування.

У її рамках насамперед проводяться фундаментальні та прикладні дослідження, принципово різняться тим, що отримані нові знання в першому випадку (у вигляді гіпотез, теорій, методів та ін.) не мають регламентованого простору використання, тоді як у другому вони необхідні для проведення дослідно-конструк-

Таблиця 1

Еволюція функцій інноваційного менеджменту

Учасники	Генерація, відбір і реалізація інновацій			Функції
НДДКР 1-го покоління (1900–1950 рр.) – управління лабораторіями				
Дослідники	+	+	+	Керівництво НДДКР здійснюється силами самих учених. Вони ж відповідають за генерацію та селекцію інноваційних ідей, а також за виконання на підприємствах дослідницьких проектів та освоєння інновацій
Виробники				
Маркетологи				
Споживачі				
НДДКР 2-го покоління (1950–1970 рр.) – корпоративне управління інноваційними				
Дослідники	+	+	+	Корпоративні менеджери усвідомлюють необхідність управління науково-дослідницькою діяльністю. Компанії зосереджують свою увагу на тих інноваційних проектах, які насамперед служать цілям їхнього бізнесу
Виробники	+	+	+	
Маркетологи				
Споживачі				
НДДКР 3-го покоління (1970–1990 рр.) – формування корпоративного портфеля				
Дослідники	+	+	+	Має місце зростання промислових НДДКР. Перспективи компаній залежать від науково-дослідних проектів, які відбирають на основі портфельних матриць, аналізу конкурентоспроможності, життєвого циклу, методів дисконтування
Виробники	+	+	+	
Маркетологи	+	+	+	
Споживачі				
НДДКР 4-го покоління (з 1990 р. по теперішній час) – управління на основі спільно прийнятих зацікавленими в розробці інновацій сторонами рішень				
Дослідники				Для задоволення прихованих потреб до розробки інновації починають залучати покупців і постачальників. Це процес взаємоузгодженого прийняття рішень, заснований на методи спільної участі зацікавлених сторін
Виробники				
Маркетологи				
Споживачі				

торських робіт з метою вирішення конкретних практичних завдань [4, с. 47].

Розробки, що також здійснюються на систематичній основі, базуються на вже наявних знаннях, отриманих у процесі попередньої дослідницької діяльності або накопиченого досвіду, націлені на створення нових або вдосконалення наявних продуктів, технологій, пристроїв, систем чи методів.

Сутністю раціоналізаторської діяльності є вдосконалення корисних для практики технічних і технологічних рішень, пов'язаних з поліпшенням споживчих властивостей продукції, зміною конструкції виробів, складу матеріалів, застосовуваних технічних засобів і технології виробництва.

Поряд з цим необхідна творча діяльність по просуванню нових наукових знань та ідей у суспільне життя з позицій розвитку освіти, охорони здоров'я людей і природи, поліпшення соціальних умов та забезпечення багатофункціональної системи безпеки населення.

Етап підготовчої діяльності, пов'язаний з передачею новацій у реальне виробництво, включає ряд специфічних видів інноваційної діяльності починаючи від специфічних робіт і закінчуючи придбанням упредметнених і удосконалених технологій [6].

Перш за все виконуються проектні, вишу-

кувальні, дослідно-конструкторські та технологічні роботи, зумовлені необхідністю подальшого створення та освоєння виробництва інноваційних товарів і послуг.

Інжинірингова діяльність, пов'язана з розробкою та реалізацією інноваційного проекту, націлена на технологічне переоснащення, організацію сервісного супроводу та обслуговування інноваційного виробництва.

Патентоведенні дослідження, оціночна діяльність та експертиза з виконанням відповідних робіт і послуг дозволяють здійснювати процес комерціалізації інтелектуальної власності, а також необхідних технологій.

Технологічна підготовка до організації виробництва включає придбання обладнання та інструменту, зміни в них, а також у процедурах, методах і стандартах виробництва і контролю якості з метою виготовлення нового продукту або застосування нового технологічного процесу, впровадження нових послуг або методів їх виробництва.

Інформаційне та консультаційне обслуговування, підготовка, навчання і перенавчання персоналу є важливим видом інноваційної діяльності на підготовчому етапі до виробництва і реалізації інноваційної продукції [5, с. 69].

Придбання необхідних для інноваційного виробництва нематеріальної технології включає покупку патентів і ліцензій, розкриття необхідних ноу-хау, особливостей конструкцій, моделей, а також послуг технологічного змісту.

Придбання упредметнених технологій пов'язане з покупкою машин, інших технічних засобів і устаткування, зі свого технологічного змісту необхідних для впровадження на підприємстві продуктових чи процесних інновацій.

Важливим етапом інноваційної діяльності є апробація з пробним виробництвом інновацій, що включає виробниче проектування, пуск, налагодження і випуск дослідного зразка, випробування, сертифікацію і стандартизацію вироблених продуктів.

У процесі виробничого проектування здійснюється підготовка планів і креслень, передбачених для визначення виробничих процедур, технічних специфікацій, експлуатаційних характеристик, необхідних для створення концепції, розробки та маркетингу нових продуктів, процесів, послуг.

Пуск і пробне виробництво інновацій включають модифікацію продукту і технологічного

Творча діяльність						
Фундаментальні і прикладні дослідження		Розробка і раціоналізаторська діяльність			Просування нових ідей і наукових знань	
Підготовча діяльність						
Виконання проектних, дослідницьких, дослідно-конструкторських і технологічних робіт	Інжинірингова діяльність	Патентоведенні дослідження, оціночна діяльність і експертиза	Технологічна підготовка до організації виробництва	Інформаційне і консультативне обслуговування, підготовка кадрів	Придбання нематеріальних технологій	Придбання матеріальних технологій
Апробація і пробне виробництво						
Виробниче проектування		Запуск і пробне виробництво			Випробування, сертифікація і стандартизація інновацій	
Маркетингова діяльність						
Проведення маркетингових досліджень			Організація ринків збуту			
Поточне виробництво і розподіл інновацій						
Виробництво і реалізація інновацій	Пропаганда результатів інноваційної діяльності	Організація біржової і брокерської діяльності	Інвестиційна і лізингова діяльність			
			Вдосконалення і модернізація			

Рис. 1. Систематизація етапів і видів інноваційної діяльності

Джерело: авторська розробка на основі [7]

процесу, діяльність персоналу – з позицій застосування нових технологій обладнання, а також випуск технологічного зразка, якщо передбачається подальше доопрацювання конструкції, і комерційного, призначеного для реалізації.

У рамках підготовчої діяльності до процесу інноваційного виробництва важливим є також проведення випробувань, пов'язаних з необхідністю сертифікації та стандартизації отриманих інноваційних товарів, робіт і послуг [8, с. 91].

Маркетингова діяльність, пов'язана з випуском нової продукції на ринок, по-перше, передбачає попереднє дослідження ринкового середовища, по-друге, проведення рекламної кампанії, по-третє, необхідність адаптації продукту до різних ринків, по-четверте, здійснення заходів з метою організації нових ринків реалізації інноваційної продукції.

Заключний етап потокового виробництва і поширення інновацій включає різні елементи як виробничого, так і реалізаційного характеру з метою не тільки випуску, але й просування інноваційних продуктів у споживчому середовищі.

У процесі виробництва здійснюється випуск нової продукції (знову впроваджені або піддані значним змінам, заснованим на принципово нових технологіях, або із застосуванням вже існуючих) або вдосконаленої (параметри якої значною мірою модифіковані, з позицій поліпшення якісних характеристик, підвищення економічної результативності).

На цьому тлі необхідна відповідна пропаганда інновацій, отриманих в результаті відповідної діяльності, з поширенням наявної науково-технічної інформації по можливостях, спектрах і напрямках застосування інноваційних товарів, робіт і послуг [9].

Крім того, необхідна організація біржової і брокерської діяльності для здійснення відповідних угод в області трансферу інноваційних продуктів і технологій, а також інвестиційної (включаючи лізингову), націленої як на збільшення обсягів вироблених інновацій, так і на отримання інших нововведень для подальшого виробництва.

У процесі експлуатації та виробничої інноваційної діяльності значущим є безперервне вдосконалення і модифікація випускаючих інноваційних продуктів на основі, з одного боку, підвищення якості, з іншого – внесення необхідних додаткових змін [10].

Висновки. Отже, для створення механізму управління інноваційними процесами на підприємствах та з метою регіональної економічної модернізації повинна бути створена система інноваційного менеджменту. В цілому для вирішення проблеми формування теоретичного та практичного менеджменту варто врахувати такі моменти: активізація теоретичних досліджень у сфері інновацій та її сучасних концепцій для створення можливостей прогнозування

перспектив довгострокового техніко-економічного розвитку; законодавчим органам при розробці стратегії розвитку інноваційних процесів на всіх рівнях економіки спиратись на пошук найоптимальніших форм взаємовигідної співпраці регіональних організаційних структур управління інноваційною діяльністю підприємств, що здатні до створення й адаптації інновацій; на державному рівні при розробці програми розвитку та підтримки підприємництва більше уваги приділяти формуванню вітчизняної системи інноваційного підприємництва як рівноправної його складової, сприяти формуванню відповідних організаційних структур; об'єднати зусилля науковців, зацікавлених у створенні моделі інноваційного менеджменту, для розробки його методології, заснованої на інтелектуальному продукті еволюції системи знань науки управління про методи впливу на людей у процесі інноваційної діяльності; максимальне використання інтелекту персоналу в усіх напрямках економічного розвитку шляхом формування особистості сучасного інноваційного менеджера.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми : [монографія] / О.М. Алимов, О.І. Амоша [та ін.] ; за заг. ред. В.І. Ляшенка ; ІЕП НАН України, КПУ. – Запоріжжя : КПУ, 2014. – 798 с.
2. Вікарчук О.І. Інноваційний менеджмент в Україні як складова загальної системи управління підприємством / О.І. Вікарчук // Вісник Житомирського державного технічного університету. – 2010. – С. 156–159.
3. Гриньов Б.В. Інноваційна та науково-технічна сфера України : [монографія] / Б.В. Гриньов, Д.В. Чеберкус, В.С. Шовкалюк [та ін.] ; під заг. ред. Б.В. Гриньова. – К. : ПОЛІТЕХНІКА, 2012. – 88 с.
4. Йовенко Я. Государственная инновационная политика / Я. Йовенко, Р. Каменев // Бизнес. – 2011. – № 34. – С. 44–55.
5. Кукурудза І.І. Інноваційна діяльність в регіоні: стан, проблеми, перспективи / І.І. Кукурудза // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 1. – С. 67–70.
6. Манцуров, І.Г. Статистика економічного зростання та конкурен-тоспроможності країни : [монографія] / І.Г. Манцуров. – К. : КНЕУ, 2006. – 392 с.
7. Монастырный Е.А. Инновационный кластер / Е.А. Монастырный // Инновации. – 2006. – № 2.
8. Стан інноваційної діяльності та тенденції розвитку технологічних парків в Україні / С.В. Пустовойт, В.С. Петрук, І.О. Совершенна // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2013. – № 1(21). – С. 86–93.
9. Шаманська О.І., Олійник В.П. Інноваційна діяльність підприємств України: проблеми сьогодення та перспективи розвитку / О.І. Шаманська, В.П. Олійник // Ефективна економіка. – 2013. – № 12.
10. Яковенко Р.В. Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та перспективи / Я.В. Яковенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/72.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/72.pdf).